

KORISTNI STIKI NA VISOKI RAVNI

Delegacija SZDL Slovenije obiskala našo manjšino in predstavniki Furlanije-J.B. na obisku v SR Slovenije

Na obeh straneh meje pristrčni sprejemi - Slovensko delegacijo je vodila predsednica glavnega odbora Vida Tomšič, delegacijo Furlanije-Juljske Benečije pa predsednik deželne vlade Alfredo Berzanti - Govori in razgovori so dali dobra upanja za boljšo bodočnost naše jezikovne skupnosti - Berzanti je poudaril, da morajo biti pravice manjšin spoštovane ne samo v besedah, ampak tudi v dejanjih

BENEŠKA SLOVENIJA NE UŽIVA NOBENIH MANJŠINSKIH PRAVIC

Dogodka, ki sta si sledila pretekli teden, sta imela velik odmev, a predvsem sta zelo važna za obmejno področje in torej za slovensko jezikovno skupnost, ki živi v Italiji in za italijansko jezikovno skupnost, ki živi v Jugoslaviji, kakor tudi za odnose med avtonomno deželo Furlanijo-Juljsko krajino in socialistično republiko Slovenijo.

Pretekli teden je namreč delegacija glavnega odbora SZDL obiskala na vabilo izvršnega odbora Slovenske kulturno-gospodarske zveze Trst, Beneške Slovenije in Gorico, delegacija avtonomne dežele Furlanije-Juljske krajina pa je na vabilo slovenske vlade obiskala Ljubljano in druge kraje Slovenije. Slovensko delegacijo je vodila predsednica glavnega odbora SZDL Vida Tomšič, ono iz Furlanije-J. K. pa predsednik deželne vlade Alfredo Berzanti; obe delegaciji sta bili pristrčno sprejeti.

Oba obiska sta sama po sebi pokazala kako dobri so odnosi, ki obsto-

jajo med avtonomno deželo Furlanijo-Juljsko krajino in Socialistično republiko Slovenijo. Prav z obiski in pogostimi stiki se poglobljajo in utrjujejo dobri sosedski odnosi, ki omogočajo, da se razčiščujejo in rešujejo posebni socialni, kulturni in ekonomski problemi.

Slovenska delegacija je prišla v našo deželo na tridnevni obisk, da je obiskala slovensko jezikovno skupnost v Italiji in se seznanila z njenim življenjem.

Sestavljali so jo: predsednica glavnega odbora SZDL Vida Tomšič, dr. Marjan Breclj, podpredsednik skupščine Slovenije, Mitja Ribičič, poslanec v republiški skupščini Slovenije, Majda Gaspari, članica izvršnega sveta Slovenije, Bojan Lubej, poslanec v zvezni skupščini SFR Jugoslavije, Riko Jerman, predsednik Gospodarske zbornice Slovenije in Tone Florjančič, predsednik centralnega komiteja Zveze mladine Slovenije. Delegacija je bila, kot vidimo, sestavljena iz najvidnejših in odgovornih javnih delavcev naše matične države, saj je bila v njej zastopana poleg glavnega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva tudi skupščina, vlada, Gospodarska zbornica in glavni odbor Zveze mladine.

Goste so pri obmejnem prehodu ob vstopu v deželo pozdravili v imenu SKGZ predsednik Boris Race, podpredsednik dr. Peter Sancin iz Gorice in tajnik Bogo Samsa. Po prihodu v Trst je predsednik SKGZ priredil zvečer gostom na čast sprejem v prostorih zveze v ul. Geppa. Sprejema so se udeležili zastopniki slovenskega političnega, kulturnega in gospodarskega življenja dežele Furlanije-Juljske krajine. Med sprejemom je goste pozdravil Boris Race, ki je med drugim dejal:

«Spoštovana tovarišica predsednica, spoštovani člani delegacije, dragi naši gostje! Čutimo se počaščeni, da prihajate k nam v imenu množične slovenske politične organizacije, SZDL. Počastili ste nas tudi s tako reprezentativno delegacijo in hvaležni smo vam za to.

Uradno ste sicer prišli obiskat SKGZ in Vas v njenem imenu pozdravljam. Mislim pa, da tolmačim Vaše namene in občutke Slovencev teh krajev, da je Vaš obisk namenjen vsej naši narodnostni skupnosti v Italiji.

Zanimanju, ki ga kaže matični narod za usodo nas Slovencev, ki živimo v mejah Italije — kar visoko cenimo — se pridružuje Vaš današnji obisk, ki še posebej in na otipliv način potrjuje to skrb. Prav ta skrb nam daje moči in oporo, da trdneje vztrajamo v razmerah, v katerih je usodno živeti neenakopravni narodnostni manjšini» je dejal predsednik SKGZ in takole zaključil:

«Zavedamo se, da podoben obisk ne bi bil mogoč v razmerah, kakršne so bile pred leti pri nas. Gotovo je treba pripisati demokratičnemu razvoju in utrditvi dobrih sosedskih odnosov med Italijo in Jugoslavijo. Mi se tega veselimo in po svojih močeh dajemo tudi svoj prispevek za to, ker bi radi živeli v trajnem miru in tudi zato, ker dobri odnosi med obema

(Nadaljevanje na 2. strani)

V prostorih slovenske skupščine: člani delegacije avtonomne dežele Furlanije-Juljske Benečije si ogledujejo dragocene freske, ki predstavljajo zgodovino slovenskega naroda. (V prvi vrsti dr. Alfredo Berzanti, zadnji na desni pa je Ivan Maček predsednik skupščine SR Slovenije)

Salone dell'Assemblea slovena: i membri della delegazione del Friuli-Venezia Giulia si interessano ai pregevoli dipinti che istoriografano le vicende del popolo sloveno. (In primo piano il dott. Berzanti, l'ultimo a destra Ivan Maček Presidente della Assemblea della RS di Slovenia)

NA SPREJEMU V LJUBLJANI

Smole: manjšine most dobrega sosedstva Berzanti: povsem soglašam z vašim stališčem

Obisku slovenske delegacije naši manjšini, ki smo ga pravkar opisali, je sledil dvodnevni obisk delegacije deželnih predstavnikov Furlanije-Juljske Benečije v Slovenijo. To srečanje je vrnitev obiska članom izvršnega sveta (vlade) SR Slovenije, ki so meseca marca pod vodstvom Janka Smoleta uradno obiskali Videm in Gorico. Delegacijo so sestavljali predsednik deželne vlade Alfredo Berzanti in deželni odborniki Cocianni, Giust, Lechiutta, Masutto in Vicario, videmski župan Bruno Cadetto, goriški podžupan Lupiero, predsednik goriške pokrajine Chiantarolli. Obiska so se udeležili tudi deželni poslanci Devetag, Coloni in Mizzau.

Delegacijo so sprejeli na meji podpredsednik vlade SR Slovenije Beno Zupančič in drugi višji predstavniki slovenskih oblasti. Po prihodu v Ljubljano pa je delegacijo dežele Furlanije-Juljske Benečije sprejel predsed-

nik izvršnega sveta Slovenije Janko Smole s člani izvršnega sveta.

V pozdravnem govoru, s katerim je izrekel gostom dobrodoščilo, je Janko Smole orisal dosedanja obseg sodelovanja obeh dežel in pri tem poudaril, da zaščita narodnostnih skupnosti in zagotovitev njihovih pravic, njihovega jezika, kulture, običajev in značilnosti ter enakopravnosti na vseh področjih družbene dejavnosti, ne glede na njihovo številčno moč, na stopnjo njihove kulturne ravni in narodnostne zavesti, spada med prve dolžnosti moderne države.

Posebej je omenil našo jezikovno manjšino, za katero je Slovenija moč-

no zainteresirana in moralno obvezana.

Nadalje je predsednik slovenske vlade dejal, da država ne sme videti v obstoju narodnostnih manjšin na svojem področju bremen, ki zapletajo že obstoječe notranje probleme, ampak priložnost za plemenito pomoč, da lajša manjšini življenje in prispeva k zblizjevanju med narodi.

Manjšino spravlja v neenak položaj že dejstvo, da je manjšina — je nadaljeval Janko Smole — in zato je prizadetost, s katero se ji lajša položaj, znamenje globoke demokratične miselnosti in etike. Pravilno ravnanje z manjšinami utrjuje obenem dobre odnose med prizadetimi državami in je sestavni del naporov za uveljavljanje in poglobljanje demokratičnih odnosov.

Predsednik Smole je tudi svetoval, da je narodni manjšini treba nuditi vse, kar ji pripada kot narodnostni skupnosti in da je treba s to narodnostno skupnostjo enako ravnati ne glede na to kje živi. Dejaj, da pozitivno reševanje ravnania z manjšino in ohranjanje njenih pravic ne sme biti za oblasti, kjer ta manjšina živi, breme, temveč srečna okolnost, kajti pravilno urejanje vseh vprašanj v odnosu na pravice manjšine in ravnania z njo, lahko postane izredno pozitiven most za čim globlje in prijateljske stike med obema državama.

Nazadnje pa je predsednik Smole zaključil svoj govor s temi besedami: «Pravilno, pošteno, moralno-etično, konstruktivno reševanje pravic in problemov življenja obeh manjšin lahko predstavlja izreden most nadaljnega prijateljstva zblizjevanja med našima narodoma. Ne smemo pozabiti, da mora predstavljati zakonska ureditev pravic manjšin in konkretna praksa v ravnanju z jezikom, kulturo, šolstvom, tiskom, družbenimi organizacijami manjšin, za obe vladi konkreten program delovanja. Mora se skupno boriti proti še vedno pojavljajočim se nacionalnim nestroptnostim, ki so posledica neljube preteklosti in ostanki neživljenjskega gledanja na odnose med narodi in ljudmi».

V odgovoru na pozdrav predsednika slovenske vlade je Alfredo Berzanti omenil prve vidne rezultate dosedanjih medsebojnih stikov, ki so prispevali k reševanju važnih problemov obmejnih območij obeh držav. Zavzel se je

Veseli postanek v Hlodiču v občini Grmek: slovenska delegacija, okoli katere so zbrane osebnosti in beneški Slovenci

Una lieta sosta a Clodig in Comune di Grimacco: la delegazione slovena attornata da personalità ed amici

(Nadaljevanje na 2. strani)

panorama

Dobri nameni

Ze drugikrat smo rekli, da čas ne teče zaman in da pravda za pravico seasoma konca vedno z zmagošlavjem.

Travzaprav ne moremo govoriti še o zmagošlavju, lanko pa ugotavljamo, da politika dobrega sosedstva, katero smo vedno zelena med Italijo in Jugoslavijo, zečenja dajati pozitivne sadove.

Da so vrnili ob.sk oblastem socialistične republike Slovenije, ki se je vrst letos marca, je sta delegacija avtonomne dežele Furlanije-Juljske benečije v Ljubljano. Kazgovori, ki so potekali v pristrnem vzdušju in bit navdanih, z obojestranskim razumevanjem, so pokazali tehnost načel vseh dobro mislečih ljudi: manjšine niso, ne smejo biti razlog političnih kontrastov med obema obmejnima deželama, ampak mostovi prijateljstva, vezi, ki popirajo bratstvo med narodi.

Govor predsednika slovenske vlade Jankota Smoleta in besede predsednika deželne vlade Furlanije-Juljske Benečije Alfredo Berzantija se morajo tolmačiti v tem smislu. Gre za povsem veljaven koncept, s katerim se strinja tudi Vida Tomšič, ki je vodila delegacijo glavnega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije, ki je bila gost slovenske manjšine v naši deželi. Alfredo Berzanti se je obvezal, da bo iskal na raznih področjih najprimernejše rešitve problemov, ki se tičejo našega prebivalstva; izjavil je tudi, da je pripravljen iti celo čez meje pristojnosti dežele.

Vzemimo na znanje te izjave in bodimo mu hvaležni. Zeleni bi pa dodati naš skromen komentar: slovenska skupnost videmske pokrajine — to je slovensko prebivalstvo Beneške ali Furlanske Slovenije, Režije in Kanalske doline — bo postala most dobrega sosedstva in bo utrdila italijansko-jugoslovansko prijateljstvo samo, če ji bodo zagotovljeni pogoji, da bo mogla še naprej živeti na svoji zemlji.

Treba je čuvati več kot tisočletno tradicijo: potreben je pogum! Pobude ekonomskega in kulturnega značaja morajo onemogočiti masovno emigracijo, zaradi katere preti nevarnost, da se popolnoma izprazni tja vasi, kjer živi prebivalstvo slovenskega jezika.

Neka ponosna navezanost na materino zemljo, možnost, da bi živeli na bolj dostojen način, bi mogle celo nazaj poklicati one, ki se jim v Sveti, Nemčiji, Franciji ali Belgiji toži po rodnem kraju, ki so ga s težkim srecem zapustili.

KORISTNI STIKI NA VISOKI RAVNI

Delegacija SZDL Slovenije obiskala našo manjšino

(Nadaljevanje s prve strani)

državama vplivajo tudi na odnose do nas kot narodnostne manjšine, čeprav mislimo, da dobri odnosi ne bi smeli biti odločilni činitelj.

Drugi dan je imela delegacija v Trstu koristne razgovore z voditelji Slovenske kulturno-gospodarske zveze, potem pa je obiskala v tem mestu sedeže slovenskih kulturnih in ekonomskih organizacij.

Visoki gostje so se zadržali skoraj en dan na obisku v Beneški Sloveniji, kjer so jo domačini z navdušenjem sprejeli in kjer so se mogli osebno prepričati v kako težkih razmerah živijo naši ljudje, ki ne uživajo nobenih manjšinskih pravic.

Delegacija se je najprvo ustavila na prosvetnem društvu «Ivan Trinko» v Cedadu, kjer sta jo pozdravila predsednik društva Mario Kont in tajnik Izidor Predan.

«Izrekam vam dobrodošlico na zemlji, ki že stoletja in stoletja kljubuje in trpi najhujše raznarodovanje, kar ga pozna zgodovina», je dejal Izidor Predan ter naglasil, da slovenski narod od Kolovrata do Kanina ter od Kanina do Trbiža živi brez najosnovnejših narodnostnih pravic. Govoril je o težavah beneških Slovencev, ki so prisiljeni iskati v tujini kruh in zaslužek. Predan je orisal delovanje društva «Ivan Trinko», katerega poglavitna naloga je buditi narodno zavest med beneškimi Slovenci. Slovenski živelj v teh krajih povezuje svoj boj za enakopravnost z bojem demokratičnih sil v Italiji za gospodarski in politični napredek in ob tem teži k temu, da postane most zблиževanja in povezovanja med slovenskim in italijanskim narodom.

Predsednik društva Mario Kont pa je podrobno opisal delovanje in uspehe prosvetne dejavnosti, ki jo goji društvo «Ivan Trinko». Kot posebno pomembno in uspešno akcijo je omenil srečanja z izseljenci beneškimi Slovenci, ko prihajajo na ogled domačih krajev, in pa razna gostovanja prosvetnih društev z Goriškega pa tudi iz Slovenije.

Vida Tomšič je v zahvali za dobrodošlico omenila, da pomeni ta prvi uradni obisk iz Slovenije izraz tesne povezanosti vseh slovenskih ljudi. Poudarila je, da je znana težka usoda beneških Slovencev, ki nimajo niti te pravice, da bi imeli šole v materinem

jeziku. Delovanje društva «Ivan Trinko» ta dokazuje, da se tudi beneški Slovenci na temelju tradicij osvobodnega boja vključujejo v prizadevanja italijanskih naprednih sil za boljše življenje. S tem pomagajo doseči, da beneški Slovenci ne bodo ostali vedno ponižani in razžaljeni. Vida Tomšič je poudarila pomen dela, ki ga opravlja prosvetno društvo «Ivan Trinko», in mu zaželela dosti uspehov.

Delegacija je nato odšla v Klodič, kjer so jo po kosilu pozdravili predstavniki čedadske sekcije PSI in KPI ter italijanskega kulturnega krožka iz Cedadu. Občinski svetovalec čedadske občine z liste PSI Giuseppe Jacolutti je omenil veliko vlogo furlanskega prebivalstva v odporniškem gibanju in je delegaciji izročil v spomin na ta obisk kopijo dokumenta, s katerim je Furlanija dobila državno odlikovanje za njeno udeležbo v boju proti nacizmu, hkrati je kot predstavnik partizanskega združenja v Cedadu v pozdravnem govoru omenil sodelovanje med italijanskimi in slovenskimi partizani v boju proti skupnemu sovražniku.

V imenu čedadske sekcije KPI je delegacijo pozdravil in ji izrekel dobrodošlico Gino Lizero, občinski svetovalec čedadske občine. Tudi on je omenil skupne boje italijanskih in slovenskih partizanov in dejal, da zato delegaciji pozdravlja kot brate in prijatelje.

Vida Tomšič se je zahvalila za prisrčne pozdrave italijanskih predstavnikov in dejala, da je sedanjí obisk delegacije, ki je bil sicer namenjen slovenski manjšini, dobil tiste značilnosti, ki veljajo za manjšino: utrjevanje njene vloge kot mostu za prijateljske odnose med dvema sosednjima državama in za sodelovanje z naprednimi silami Italije.

Predsednik italijanskega kulturnega krožka iz Cedadu Luigi Bront pa je izrazil željo društva po sodelovanju na kulturnem področju. Delegacija je prav tako prišel pozdravit župan iz Grmeka, slovenskega rodu, ki je bil izvoljen na listi krščansko demokratske stranke.

Cedadski predstavniki partizanske organizacije ANPI so gostom poklonili v spomin na ta obisk kopijo dokumenta, s katerim je občina Videm in Furlanija dobila odlikovanje z zlato medaljo za njeno udeležbo v boju proti nacifazizmu. Uredništvo «Matajur»

pa je vsakemu članu delegacije poklonilo vezane številke časopisa, ki so izšle v letu 1964/1965.

Iz Klodiča je delegacija odšla skozi Cedad v Gorico, kjer si je ogledala vzorno urejeni Slovenski dijaški dom, nato pa jo je sprejel podžupan goriške občine Lupieri na prijateljski pogovor.

Na čast delegaciji je na sedežu kluba «Simon Gregorčič» v Gorici priredil podpredsednik SKGZ dr. Peter Sancin sprejem med katerim je prisrčno pozdravil goste. Sprejema so se udeležili predstavniki goriškega slovenskega, kulturnega, gospodarskega in političnega življenja.

Zvečer si je delegacija SZDL ogledala v Trstu v Kulturnem domu predstavo «Partizanskega večera» in s tem zaključila svoj obisk v Trstu.

Dr. Alfredo Berzanti v razgovoru s predstavniki italijanske manjšine v Jugoslaviji; prisostvujeta tudi italijanska generalna konzula v Zagrebu in Kopru

Il dott. Berzanti a colloquio con i rappresentanti della minoranza italiana in Jugoslavia, presenti i Consoli generali d'Italia a Zagabria e Capodistria

Predstavniki dežele Furlanije-Jul. Benečije

(Nadaljevanje s prve strani)

za razširitev sodelovanja tudi na druga področja kot na primer na področju kulture, obmejnega prometa in prometnih zvez. Dejaj, da bo sedanje srečanje pripomoglo k obravnavanju mnogih problemov in h krepitvi odnosov dobrega sosedstva ter utrjevanju tesnega prijateljstva. Nadalje je predsednik deželne vlade Furlanije-Juljske Benečije dejal:

«Vemo za probleme prebivalstva, ki živi pri vas in pri nas, to je vprašanje manjšin in povsem delimo vaše stališče do tega vprašanja. Menimo, da morajo biti pravice manjšin spoštovane, ne samo v besedah, ampak tudi v dejanjih. Ko govorimo o tem, govorimo o kompleksnih problemih in samo del teh problemov sodi tudi v pristojnost naše deželne vlade. Ker nas navdaja volja po sodelovanju in ker želimo, da bi bili odnosi do manjšin najpristojnejši, se bomo potrudili tudi čez meje pristojnosti dežele in bomo predlagali naši vladi najprimernejše rešitve na raznih področjih. Lahko zagotovim, da cenimo možnosti, ki nam jih srečanja nudijo, da poleg ostalega, predvsem še bolj okrepiamo osebne odnose in da bi na osnovi osebnega prijateljstva pritegli pozitivne razgovore za reševanje problemov na naših področjih. To predstavlja pozitiven prispevek k izboljšanju odnosov, ki nas mora navdajati, to je za okrepitev miru na svetu.»

Alfredo Berzanti je nato sprejel delegacijo italijanske manjšine v Sloveniji, ki jo je vodil Mario Abram kot predstavnik Unije Italijanov za Istro in Reko ter se z njo zadržal v krajšem pogovoru, med katerim so ga sez-

nanili o položaju italijanske manjšine in o delu njenih kulturno prosvetnih organizacij.

Nato je goste iz dežele Furlanije-Juljske Benečije sprejel v prostorih republiške skupščine predsednik skupščine Ivan Maček. Sprejema so se udeležili tudi podpredsednik skupščine dr. Marijan Breclj, predsedniki posameznih skupščinskih zborov in odborov, člani izvršnega sveta s predsednikom Jankom Smoletom, predsednica Glavnega odbora SZDL Vida Tomšič, italijanski konzularni predstavniki iz Zagreba in Kopra ter drugi gosti.

Pozneje sta si v prostorih slovenske vlade med kosilom, ki so ga priredili na čast delegaciji dežele Furlanije-Juljske Benečije, izmenjala Janko Smole in Alfredo Berzanti zdravici in ponovno poudarila voljo po ohranitvi in poglobitvi prijateljstva.

Člani deželne delegacije so si ogle-

dali tudi Ljubljano, sejem «Alpe-Adria», inštitut za jedrsko fiziko «Jožef Stefan», Muzej narodno osvobodilne borbe, športno palačo v Tivoliju in potem tudi nekatere industrijske in turistične kraje, med temi tudi Velenje in Bled, kjer je Berzanti imel tiskovno konferenco in med drugim podal sledeče izjavo:

«Lahko menimo, da je udobno zaključeno prvo obdobje medsebojnega spoznavanja, ugotavljanja skupnih vprašanj in načelnih sporazumov. V ozračju razumevanja, ki se je ustvarilo med odgovornimi ljudmi dveh sosednih dežel, se odpirajo perspektive za konkretno sodelovanje na raznih sektorjih obojestranskega interesa. Obenem se vam še enkrat zahvaljujem za topli sprejem in prijaznost, katere je bila deležna naša delegacija in želim še enkrat potrditi naša prijateljska čustva do slovenskega naroda in vse v imenu delegacije Furlanije-Juljske Benečije prav prisrčno pozdravljam.»

Spominski tek 20 letnice osvoboditve

Slovenska zamejska mladina je organizirala spominski tek dvajsetletnice osvoboditve - STEDO in tako ponesla spominsko palico po progi dolgi nekaj sto kilometrov, kjer živi slovenski živelj. Tek se je začel pri Belopeških jezerih v Kanalski dolini in je nadaljeval preko Sv. Petra ob Nadiži in Matajurja, na Goriško v Steverjan, Sovodnje in Doberdob, nato pa v Nabre-

žino, Prosek, Opčine, Barkovlje in Trst in prispel v Bazovico prav v času ko so se vršile osrednje proslave.

Na ta način se je slovenska zamejska mladina oddolžila spomenu na številne žrtve in manifestirala svojo privrženost idealom, ki so preveliki osvobodilni boj in pokazala, da ji je junaška preteklost nadvse draga.

Povsod, kjer je potekala Stafeta, so tekači navdušeno pozdravljali. Tudi na pokopališču v Matajurju, kjer je pokopanih devet partizanov, so se zbrali vsi domačini z župnikom Guyonom. Pred grobom je tajnik prosvetnega društva «Ivan Trinko» v Cedadu Izidor Predan izrekel zahvalo mladincem, ki so se poklonili žrtvam, nato pa je župnik zmolil za padle nekaj molitev v slovensčini.

Vsaka najmanjša vas od Kanalske doline do Milj je žrtvovala svoje najboljšie sinove in zato je sveta dolžnost mladine, da se je v današnjem času spomnila svetle preteklosti in se dostojno poklonila spomenu padlih, ki so nam s svojim življenjem priborili svobodo.

20 let «Primorskega dnevnika»

V prostorih novega slovenskega Kulturnega doma v Trstu je bila zadnja nedelja proslava 20-letnice izhajanja «Primorskega dnevnika», osrednjega glasila slovenske manjšine v Italiji. Slavnosti so se poleg sodelavcev lista udeležili predstavniki slovenskih organizacij in ustanov s Tržaškega, Goriškega in iz Slovenske Benečije, kot gostje pa številni visoki zastopniki iz sosedne Slovenije.

O razvoju in pomenu «Primorskega dnevnika» je govoril glavni urednik Stanislav Renko, ki je poudaril, da je današnji «Primorski dnevnik» naslednik nekdanjega «Partizanskega dnevnika», kateri je nastal v boju proti tistim, ki so skušali uničiti slovensko ljudstvo. «Primorski dnevnik» kot glasilo slovenskega ljudstva v Italiji — je ob koncu zagotovil njegov glavni urednik — pa bo tudi v bodoče izpolnjeval svojo nalogo čuvarja narodnostnih in socialnih pravic slovenskega ljudstva v Italiji.

Veliki pomen lista za razvoj narodne zavesti in za ohranitev slovenskega jezika je naglasil tudi predsednik Slovenske kulturno-gospodarske zveze Boris Race ter želel, da bi «Primorski dnevnik» tudi v prihodnje tako vestno izpolnjeval svojo odgovorno nalogo.

Za dvajsetletni jubilej je izšla jubilejna številka «Primorskega dnevnika», ki na 40 straneh prinaša prispevke kakih 60 sodelavcev tako o razvoju lista samega kakor tudi o zgodovini, borbi in življenju Slovencev v Italiji. Po tehtnosti in pomembnosti objavljenega gradiva ima ta številka nedvomno trajno dokumentarno vrednost.

Jubilantu in njegovim kovačem čestitamo iz bratskega srca.

Predsednik vlade socialistične republike Slovenije Janko Smole medtem ko pozdravlja delegacijo Furlanije-Juljske Benečije (z leve na desno: videmski župan prof. Bruno Cadetto, minister Vladimir Kadunce, prevajalec in dr. Alfredo Berzanti) Il Presidente del Governo della Repubblica Socialista della Slovenia Janko Smole mentre pronuncia il discorso di benvenuto (da sinistra: prof. Bruno Cadetto Sindaco di Udine, Vladimir Kadunce ministro, l'interprete e il dott. Berzanti)

Predsednik skupščine SR Slovenije Ivan Maček, v razgovoru z vodjem delegacije dr. Alfredom Berzantijem

Il Presidente dell'Assemblea della RS di Slovenia Ivan Maček a colloquio con il capo della delegazione ospite dott. Berzanti

Sejem «Alpe - Adria», zaključen

Od 15. do 23. maja je bil v Ljubljani v prostorih Gospodarskega razstavišča 4. mednarodni sejem obmejne biogovne izmenjave ALPE-ADRIA. Na letosnjem sejmu je razstavljalo 178 razstavjalcev, od teh 93 jugoslovanskih, 64 iz Italije in 21 iz Avstrije (lani 109 razstavjalcev). Med 178 razstavjalci je 70 industrijskih, 108 trgovskih in drugih delovnih organizacij.

Cetrtri mednarodni sejem ALPE-ADRIA si je ogledalo 49.482 obiskovalcev, med katerimi je bilo precej zastopnikov gospodarskih organizacij, industrijskih podjetij, trgovine, gostinstva in turizma ter drugih gospodarskih dejavnosti, kakor tudi privatnih interesentov.

Slavnostna otvoritev sejma je bila 15. maja. Goste je pozdravil predsednik Mestnega sveta ing. arch. Marijan Tepina. Otvoritve sejma so se med drugimi udeležili Franc Leskošek, bivši dolgoletni zvezni minister za industrijo, sedaj predsednik Združenja ZB NOV Slovenije, Albert Jakopič — sekretar CK ZKS, Leopold Krese — predsednik Gospodarskega zbora republiške skupščine, Risto Bajalski — podpredsednik Zvezne gospodarske zbornice, Beno Zupančič — podpredsednik IS SRS, dr. Pavle Rozman — sekretar IS SRS, Riko Jerman-direktor Gospodarske banke Slovenije in Romano Caidassi, predsednik Tržaške zbornice, Rudi Janhuba — generalni

konzul SR Jugoslavije v Trstu, Franc Pirkovič, jugoslovanski generalni konzul v Celovcu in drugi člani konzularnega zbora iz Ljubljane in Zagreba. Po pozdravu predsednika Marijana Tepine je sejem odprl Rista Bajalski, podpredsednik jugoslovanske zvezne gospodarske zbornice.

Ze prve dni je bilo na sejmu mnogo obiskovalcev, ki so jih zlasti zanimali razstavljeni eksponati za široko potrošnjo, prav tako pa je bilo za letošnji sejem značilno intenzivno poslovno življenje. Po dogovoru je bil letos odobren kontingent z Italijo (v vsako smer) 1.750.000.000 lir, medtem ko je bil za blagovno menjavo z Avstrijo odobren global šil. 24.000.000, in to v razmerju šil. 17.000.000 za Gospodarsko zbornico SR Slovenije in šil. 7.000.000 za Gospodarsko zbornico SR Hrvatske. Interesenti morajo oddati vse pogodbe sklenjene v okviru gornjega kontingenta pristojnim zbornicam do 10. junija 1965 v potrditev. Spričo velikega interesa, ki so ga pokazali trgovski krogi, je letošnji sejem zagotovo dosegel zastavljeni smoter.

Dne 21. maja si je sejem ogledala tudi delegacija avtonomne pokrajine Furlanije-Juljske Benečije, ki jo je vodil predsednik te pokrajine dr. Alfredo Berzanti. Italijansko delegacijo so spremljali predsednik IS SRS Janko Smole in več članov IS SRS.

Sestanek ekonomistov v Cedadu

Gospodarska komisija Slovenske kulturno-gospodarske zveze se je pred nedavnim sestala v Cedadu na sedežu prosvetnega društva «Ivan Trinko». Velika udeležba tržaških in goriških sorojakov je odkrivala dobro voljo organizacije, pa tudi posameznikov, da bi se seznanili na mestu z gospodarskim in socialnim življenjem naših ljudi ter jim pomagali po svojih močeh pri reševanju vsakdanjih življenjskih vprašanj.

Ce beg z zemlje za marsikateri narod ustvarja nove in ne lahko rešljive gospodarsko socialne probleme, za nas Slovence v videmski pokrajini pome-

ni dejansko ogrožanje našega obstoja kot narodnostne skupine. Komisija je proučevala vsa naša prečja vprašanja, zlasti pa onega kako bi se dalo preprečiti masovno emigracijo, ki je vzrok, da se polagoma spraznjuje vse naše vasi.

Slovenska kulturno-gospodarska zveza je že opozorila deželne oblasti na žalostne gospodarsko-socialne razmere Slovencev v videmski pokrajini in zato upamo, da bodo te poskrbele, da se bodo ustvarili taki pogoji, da bo vsaj del naših ljudi, ki je sedaj primoran hoditi po svetu za kruhom, dobil delo na domačih tleh ali vsaj v neposredni bližini.

Iz Nadiške doline

SV. PETER SL.

Nimar manj nas je

Demografsko stanje našega komun je usako ljetu, usak mjesac, usak dan buj zaskrbiljajoče (preoccupante). Statistika nam je pokazala, de je samo u zadnjih dveh mjesecih, tuó je u marcu an aprilu, kar 27 ljudi manj, zaki jih je šlo iz komun za nimar 16, umrlo pa jih je 11. U istem cajtu se je rodilo 6 otrok, u komun pa je paršu stat en sam človek. Takuó je šteu zadnjega aprila komun Špeter samo 2638 ljudi, tuó je kar 204 manj ku mjesca otuberja 1961 ljeta, kar je biu cement.

Ne de bi tjel se nam usiljuje uprašanje, de kaj bo par nas čez deset, dvajset al pedeset ljet, ču bo takuó nagro padu numer ljudi. Ne smijemo pozabit, de so u numerju 2638, kar ljudi ima sadu ves špietarski komun, ustjeti tud tisti, ki njeso par hiš, ki djelajo že dosti ljet po svjete, a so obdaržal residenceco. Kulku ljudi je pa ta doma? Težkuó je rečti, vjemo le tuó, de so vasi kuaz prazne an de no malo oživijo pozim, kar se varnejo stagionalni djeluci.

Podbonesec

Umru je gospuod Peter Černoja

Dne 17. maja je umru gospuod Peter Černoja, fajmošter u Brišičih. Ves podboneški komun se je ob tej noticiji zaviu u globoko žalost, saj je biu ranki gospuod nunc pousod an usjem tardna opuora, vodnik an učitelj an zavoj tega je biu tud pousod parljubljen an spoštovan, kar je pokazu tud njegov veličasten pogreb, katjerega so se udeležil poleg domačih ljudi iz Nadiške doline tud neštjeti predstavnik cerkvenih an civilnih oblastí an zasul njegovu zadnji duom s cvetjem.

TARČET — Governo je dau podboneškemu komunu 20 milijonu lir kontributa za nardit šuola an otroški vrtec (asilo infantile) u naši vasi.

Sv. Lenart

Tragičen zaključek « adunate » alpinov

U nedjejo 23. maja je šlo na « adunato » alpinov v Trst tud njekaj muó iz naših vasi an med tjemí tud 64 ljetni Bazilio Trinko iz Čišen. Zvičur so se varnil z avtobusom usi kontent an so se ustavlil nazadnje še za tradicionalno « bikierado » u oštariju u Sv. Lenartu. Potle so se odpejal pruoit Hlodiču. Na muostu, ki gre čez Koso, je Trinko izstupu iz avtobusa, de bi šu napri par nogah pruoit duomu. U tistem momentu mu je vjeter potegnu iz glave alpinski klobuk an njegovi parjelji, ki so mu še mahali u slovuó skuoz okna, so ga videl, de se je parbližu robu škarpade an šu za klobukom. Gvišno mu je tam spuznilo al pa paršu slabo an takuó je padu na prod potoka an udaru z glavo ob njek kamen. Ušafal so ga šele drugo jutro martvega s počeno lobanjo.

Srednje

Nagla smrt

Zlo smo bli žalostni, kar smo zvjedal, de je smart pokosila 57 ljetno Celestino Bernjak. Zena je šla na božjo pot skupaj z drugimi svojimi vaščani na Staro goro an glih na placu, kar je začela iti po štengah ji je paršlo slabo an se je martva zgrudila na tla. Sobit so poklical mjediha, ki pa ni mogu nardit nič drugega kot konstatirat smart zavoj srčne paralize.

Prapotno

Zadnje cajte je Idrijska dolina zlo kambjala. Ne samo, de parhajajo sem nimar buj pogosto turisti iz Trsta, Gorice, Vidma an iz kraju onkraj konfina, an so vasi postale zatuó buj živahne, ampa so postale tud buj lijepe. Več ku kajšno hišo so pobelil, na okna postavli rože, ni duogo od tega so pa tud asfaltiral cjesto, ki vodi od Starega Mlina po dolini pruoit Podarskijam an sadu boju nardil tud dvje nove hiše. Use je lepuó, le ku bi mogli ušafat ljudje djelo kje blizu doma, de bi jim ne bluó potrejbno hodit po svjete. Ču bi jih bluó kaj več ta doma, bi mogli uredit tud svoje kumetije, pogozdit gole kraje, zajezit vode an drugo, kar bi parpomoglo, de bi se tud ta doma dalo kaj buojš živjet.

diške doline, Pedemontane, Idrijske doline, Premariacca, Moimacca, Manzana an Sv. Ivana ob Nadiži, de so izvolil, takuó ku tuó predvideva regionalni zakon (lec) z dne 2. marca, suojega predstaunika u svetovalno komisjon (Commissio Consultiva) u ustanovo za hribovske kraje « Ente Friulano di Economia Montana ». Izvolil so geometra Roberta Celledonija, župana iz Fojde.

Mažerole

Čeglih so mažeruolski pubje iz brjega doma, pru nič ne ostajajo nazaj za športniki iz raunega. Tuó je pokazalo tud nogometno srečanje (incontro di calcio) med mladinci iz Čedada an onih iz Mažerol, ki se je zaključilo za 1 pruoit 2. Sadu športniki iz Mažerol čakajo, de boju udobil iz kajšnega kraja kak kontribut, de bi si uredil svoj kampo.

NESREČA — U špitau so muorli pejat 61 ljetno Teklo Makorič, zaki je padla na njivi, kar je sadila sjerak. Zlomila si je desno nogo an zatuó se bo muorla zdravit kajšnih 40 dni.

Čedad

Mandamentalni predstavnik u ustanovi za hribovske kraje

Na komun so se prejšnji tjejan zbrali župani (sindiki) čedadskega mandamenta an tuó iz komunou Na-

Cjesta Čedad-Centa

Te dni so začel z djeli na cjesti, ki peje iz Čedada pruoit Centi, zaki je na nekatjerih krajih, posebno med Cento, an Nemami an med Nemami an Ahtnom, zlo slaba. Potrebno bi blo pa sistemirat tud kos cjeste med Fojdo an Rekluzom, ki je iz turističnega vidika zlo važna.

Umrla je Marija Podreka

Zvjedel smo, de je umrla u Milanu Marija Podreka uduova Vergani. Ranka se je rodila pred 96 ljet u Čedadu an je bla hči našega velikega moža, pisatelja Karla Podreke, ki je napisu pred 80 ljeti zgodovinsko bukvo o Slovenjih u Italiji « Slavia Italiana ». Ranka Marija Podreka je bla sestra svjetouno slaunega Viktorja Podreke, ustanovitelja največjega lutkovnega teatra, an mati znanega pisatelja Orija Verganija.

Smrt te častitljive gospe je uzbudila globoko žalost med usemi, ki so jo poznali an cenili njeno dobro sarče.

Iz Kanalske doline

Zastopstvo u Karnijski skupnosti

Občinski svetovalec Ludvik Florjan iz Zabnic, ki pripada italijanski socialdemokratski stranki PSDI in je bil tud na tej listi izvoljen, je bil pred nedavnim imenovan u odbor Karnijske skupnosti. To je prvikat, da je en zastopnik Kanalske doline prevzel tako visoko nalogo u območju najvišje ustanove hribovskih ljudi.

Državni prispevek občini Trbiž

Predsedstvo vlade je dalo trbiškemu rdečemu križu pol milijona lir prispevka za nabavo novega rešilnega avtomobila, ministrstvo za javna dela pa je nakazalo občini 21 milijonov lir za srednje in strokovne šole u Trbižu.

UKVE

Obupal je nad življenjem

Pretekli teden si je uzal življenje 62 letni Luigi Bernasconi, lastnik gostilne « Alle Alpi ». Mož se je priselil u Ukve u Kanalski dolini leta 1958, ko je poročil prejšnju lastnico tega lokala Ano Pascoli. Doma je bil iz province Varese, a je bil zelo priljubljen u Kanalski dolini, ker je bil pošten in dobrosrčen mož. Že dlje časa je bil zelo potrt in tako je obupal in se ustrelil.

BELA PEČ

Zgradili bodo nov vodovod

Na zadnjem zasedanju občinskega sveta so odobrili sklep, da se bo lahko potrošilo 35 milijonov lir za gradnju novega vodovoda u Beli peči na 45 milijonov, ki znašajo celotni stroški. Vodo bodo zajeli v novem zbiralniku, ki ga bodo zgradili u bližini stare železniške postaje. Tako bo zagotovljena dobra pitna voda vsej vasi.

Iz Rezjanske doline

Regionalni odbornik Comelli pri nas

Regionalni odbornik za kmetijstvo in gozdarstvo adv. Antonio Comelli je pretekli teden obiskal dolino Rezije. V Ravenci se je srečal z lokalnimi oblastimi in so skupaj razpravljali o raznih perečih problemih, ki zadevajo Rezijo. Comelli je obljubil vso svojo pomoč za rešitev problemov. Sestanka na občini se je udeležil tud Libero Martini, ki je podpredsednik ustanove Karnijske skupnosti.

Tolmeč

Koncert orkestra Radia Ljubljane bo gostoval u Karniji

V kratkem bodo tolmeški prijatelji glasbe sprejeli medse kot goste orkester Radia Ljubljane in orkester iz Graca ter še nekatere druge prireditelje koncertov mednarodnega slovesa.

Izpod Kolovrata

Žalostna novica iz Dolenjega Brda

V četrtek 20. maja je v zgodnjih jutranjih urah — umrla u čedadskem špitau 66-letna Rutar Antonija — Uvekova iz Dol. Brda.

Nas vseh, ki smo jo poznali, spoštovali in častili, se je polastila velika žalost, ko smo zvedeli za njeno prezgodnjo smrt. Nismo mogli verjeti, da Uvekove mame, pridne, zavedne in napredne Slover, ke ni več med nami.

Sledila je svojemu dragemu možu, Jožefu, ki nas je ravno tako zapustil v žalosti pred komaj letom dni.

Pogreb pokojne Antonije, ki je bil v soboto 22. maja dopoldne na leškem britofu, je najlepše pokazal, kako je bila globoko priljubljena in spoštovana od vseh ljudi. Imela je velikanski pogreb, kakršnega se ni videlo že dolgo na Lesah.

Naj v miru počiva na domači zemlji, ki jo je zmeraj tako vneto ljubila.

Neme

Premije za najljuješe krave

Dne 6. junija boju organizali u Nema mostro krau anu uolou. Tezje, ke no boju parpejali najljuješe blabo, boju premijani. Buj male premije pa boju razdelili še med druge živinorejce, zatuó u je interesament za to mostro že anjelé zlo velik po usej Krnahtski dolini. Učasih u je bi u Nema usak mjesec marčat blaha anu to more beti, ču na bo mostra pokazala dobre perspektive, de ga boju spekaj odperli.

DEMOGRAFSKO GIBANJE — Zadnjega aprila je imeu komun Neme 3355 ljudi, od tjech 1645 mož anu 1710 žen.

POROKE — U našem komun so se tele mjesec oženili teli: Lucija Tomada iz Nem s Francescom Amatulli iz Repentaborja (Trst), Guido Kos iz Nem z Mirello Salvi iz Pasiano pri Pordenonu anu Dirce Bacini iz Nem s Salvatorejem Mazonne iz Genove. Usjem želijo domačini dosti srenčnih dni u skupnem živenu.

MALINA PRI AHTNU

Sreča u nesreči

Jožef Cericcó iz Maline more rjes rečti, de je imeu srenčo, čeglih je udobiu hudo rano na desni roki an še več udarceu po glavi. Kar je djelu par vosenju kamanja za formaž apna, ga je zagrabu njek rampin (kavel) par karelu glih u muškul (mišiso) desne roke an ga potegnu za sabo po teleferiki (žičnici) nauzgor. Roka ga je zlo boljela, a je uzdaržu an se rješju ram-

GLAS EMIGRANTA

DOVOLJENJE ZA NEODVISNE POKLICE TUJCEV TUDI U BELGIJI

Pred nedavnim so u Belgiji odobrili zakon, ki se tiče neodvisnih poklicev, ki jih izvajajo na tem ozemlju tujci in torej tudí Italijani. Zakon predpisuje, da mora imeti vsak tujec, ki izvaja na belgijskem teritoriju kako dobičkanosno in neodvisno dejavnost, posebno dovoljenje, razen tiste kategorije tujcev, ki jih oprošča posebni kraljevi dekret.

Veljavnost tega dovoljenja ne more presegati dobe pet let, a se ga lahko podaljša. Takšno dovolilnico pa more dobiti le tisti tujec, ki ima dovoljenje za bivanje u Belgiji.

KOLIKO TUJCEV JE U ZAPADNI EVROPI

En milijon in pol Italijanov — Iz raznih statistik smo mogli izračunati, da je bilo lansko poletje številu tujih delavcev zaposlenih u industrijsko močno razvitih državah Zapadne Evrope več kot 4 milijone, o teh en milijon in pol Italijanov.

Vedno poleti 1964, to je v času, ko je zaposlitev največja, je imela Zapadno Nemčija 977 tisoč tujih delavcev, 820 tisoč Švica, 140 tisoč Švedska, 100 tisoč Belgija, 64 tisoč Luxemburg, 45 tisoč Holandska, 40 tisoč Avstrija in 15 tisoč Norveška.

V Švici predstavljajo tujci 24% celotne delovne sile, u Nemčiji 3,7% in u Svedskem 3,6%. Francija, ki ima 1 milijon in pol tujcev, je država, ki je absorbirala največ tuje delovne sile.

STANOVANJE ZA DELAVCE

Končno je vendar evropski parlament proučil in sprejel načrt, ki ga je izdelala komisija C.E.E., ki zadeva stanovanje za delavce, ki se preselijo v nostranjost skupnosti.

pina glih nad globokim prepodom, ki se je odperju pod njim. Skoču je kakih deset metru an potem so mu paršli na pompuó drugi djelouci an ga pejal u špitau.

Kratke novice

PODBONESEC — Notranje ministrvo je dalo komun 1.800.000 lir kontributa za poglihat bilanco iz ljeta 1964.

ŠPETER — Komunška komisjon za disciplino trgovine je na suoji zadnji seji dala trgovske licence telim domačinom: Zvanu Blazutiču, Štefaniji Cenčič, Vigiju Costaperaria, Eldi Marcuzzi an Eliu Zufferli.

NESREČA — Karlo Klavora iz Klavore je padu u suoji hiši, kar je preniku mobilje. Zlomu si je nuos an udobiu še hudo rano na čelu.

MERSIN — Zlo hudo se je ponesreču par djelu 56 ljetni djeluc Jožef Zorja. Padu je iz impalkature kajšnih pet metru globokó an uduobu par padcu možganski pretres an še več drugih ran. Ču ne nastopijo komplikacije, bo ozdravu u 40 dnech.

GORENJI BRNAS — Na cjesti, ki peje iz Jeronišče u Sovodnje, se je ponesreču z motociklom 32 ljetni Viktor Blazutič. Par padcu je udobiu več poškodb po obrazu an rokah an zatuó se bo muoru zdravit najmanj tri tje dne.

TRČMUN — Kumet Valentin Trinko je takuó nesrečno padu u brjegu, kar je nesu na harbtu brjeme darv, de si je zlomil rebra. Muoral so ga pejat u pitau an bo ozdravu u adnim mjescu.

DREKA POD KOLOVRATOM — Pretekli tjejan je preuzeu službó komunskega sekretarja dr. Michele Ricucci, doma iz Foggie (Puglie). Dreka je njegovo parvo službeno mjesto.

JERONIŠČE — Mario Markič, star 69 ljet, je padu s senika kake tri metre globoko. Par padcu si je zlomu rebra an je muoru zatuó iti u špitau na zdravljenje.

GRMEK — Našega župana (sindiki) je u Trstu sparjeu regionalni asesor (odbornik) za kumetijstvo adv. Comelli. Župan mu je ob tej okazjoni razluožu težko ekonomsko stanje grmiškega komun.

MATAJUR — Prejšnji tjejan je paršla u Matajur skupina kajšnih trideset univerzitetnih študentu farmacije an prirodopisa iz Trsta, de so iskal zdravilne rastline u naši okuolici, zaki imajou namjen valorizirat floro naše dažele.

ČEPLATISČE — Tud ljetos bo čedadski šuolski patronat organiziral poljetno kolonijo u naši vasi za čedadške otrokó od 6 do 12 ljet.

Prav gotovo gre v tem primeru za odločilen problem, da se bodo mogli delavci svobodno gibati in ki odgovarj, socialnim in moralnim potrebam, da se bo mogla ohraniti družina združena.

Zelali bi, da bi načrt vzeli resno in ga kmalu uresničili.

V evropski skupnosti 300 tisoč brezposelnih delavcev

Res zanimive so zadnje statistike evropske skupnosti, ki se tičejo delovskega področja. Razvidno je, da je v Italiji 300 tisoč brezposelnih delavcev, od teh 160 tisoč nekvalificiranih, ki se delijo na kmetijski, gradbeniški in industrijsko metalurški sektor.

Leta 1965, ko je število prebivalstva narastlo za pol milijona in je odšlo u emigracijo 115 tisoč ljudi, je število italijanskega aktivnega prebivalstva na isti ravni kot leta 1964. Glede 300 tisoč brezposelnih u Italiji moramo poudariti, da gre za dober del nekvalificiranih delavcev in zato ne morejo u emigracijo ali Benelux, to je v države, kjer primanjkuje delovne sile, ker te povprašujejo le po kvalificiranih delavcih. Iz podatkov komisije CEE se da ugotoviti, da jih od 300 tisoč italijanskih delavcev, ki čakajo na delo, prihaja 50.000 iz kmetijskega sektorja, 25.000 iz mehaničnega in 45.000 iz gradbeniškega.

V Evropski skupnosti je zaenkrat vsega skupaj 800 tisoč razpoložljivih delovnih mest, kar je precej. V mnogih državah, kakor kažejo statistike in odnosi s skupnostjo, pride povprečno eno razpoložljivo delovno mesto na vsako brezposelno osebo, torej z zelo slabimi perspektivami, da bi se mogla najti potrebna delovna sila.

UTILI CONTATTI AD ALTO LIVELLO

Una delegazione slovena nella nostra regione e una delegazione del Friuli-Venezia Giulia in Slovenia

Sia al di qua che al di là del confine le accoglienze sono state cordiali - La delegazione slovena era guidata da Vida Tomšič e quella della Regione Friuli-Venezia Giulia da Alfredo Berzanti - I colloqui e i discorsi improntati a chiarezza e serietà di propositi - Berzanti ha sottolineato che i diritti delle minoranze devono essere rispettati non solo a parole ma anche nei fatti - La Slavia Friulana non ha mai goduto e non gode di diritti di minoranza

Sia al di qua che al di là del confine le accoglienze sono state cordiali - La delegazione slovena era guidata da Vida Tomšič e quella della Regione Friuli-Venezia Giulia da Alfredo Berzanti - I colloqui e i discorsi improntati a chiarezza e serietà di propositi - Berzanti ha sottolineato che i diritti delle minoranze devono essere rispettati non solo a parole ma anche nei fatti - La Slavia Friulana non ha mai goduto e non gode di alcun diritto di minoranza.

Gli avvenimenti che si sono susseguiti la settimana scorsa hanno avuto una notevole risonanza, ma è più che tutto importanza, per la zona di confine e conseguentemente per il gruppo linguistico in Italia e per quello italiano in Jugoslavia nonché per i rapporti tra la Regione Friuli-Venezia Giulia e la Repubblica Socialista di Slovenia.

Infatti in tale settimana si è avuta a Trieste, Slavia Friulana e Gorizia la visita di una delegazione dell'Unione Socialista del Popolo Lavoratore della Slovenia, guidata dal Presidente Vida Tomšič, e quella del Governo della Regione Friuli-Venezia Giulia, capeggiata dal Presidente Berzanti, che si è recata a Ljubljana ed in altri centri della Slovenia; ed entrambe le delegazioni furono oggetto di cordiali accoglienze.

Di per se stesse queste due visite hanno dimostrato la bontà dei buoni rapporti esistenti tra la Regione Friuli-Venezia Giulia e la Repubblica Socialista di Slovenia. Ma è appunto con i contatti che le alterne visite favoriscono che si cementano e si rafforzano i rapporti di buon vicinato, che rendono possibile il chiarimento e la soluzione di particolari problemi sociali, culturali ed economici, che permettono, con la migliore, reciproca comprensione, di superare gli ostacoli e di rendere fattiva, e quindi vantaggiosa, la collaborazione su tutti i piani. La delegazione slovena è giunta nella nostra regione, intrattenendosi tre giorni, su invito della Associazione Economico-Culturale Slovena del Friuli-

punto di vista ed in particolare da quello dei « diritti di minoranza » mai messi in pratica e quindi del tutto sconosciuti malgrado le continue istanze.

Al Circolo di Cultura « Ivan Trinko » di Cividale tutti i componenti la delegazione si sono dimostrati particolarmente sensibili alle accoglienze e alle toccanti parole di saluto pronunciate da Isidor Predan e da Mario Cont. L'atmosfera era veramente familiare.

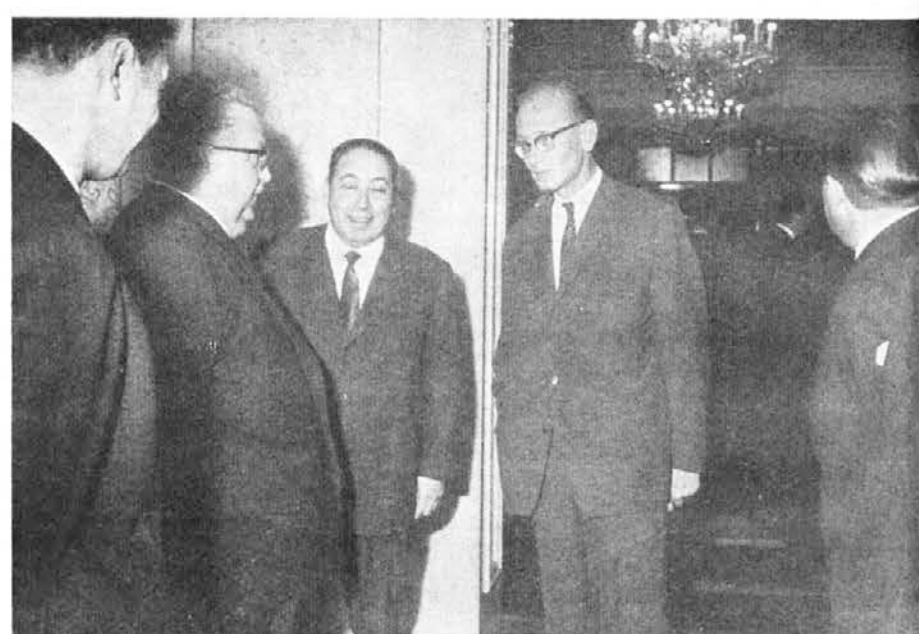
Nel rispondere al saluto, il capo della delegazione slovena Vida Tomšič ha tenuto a dichiarare che questa prima visita ufficiale della Slovenia vuole dimostrare quale stretto e intenso legame abbia sempre esistito ed esista tra tutta la popolazione slovena, legami che diventeranno sempre più stretti. Vida Tomšič ha pure aggiunto che gli è nota la precaria situazione degli sloveni nella provincia di Udine i quali non godono nemmeno dell'elementare diritto di avere le scuole nella lingua materna. Ha anche sottolineato che l'attività del Circolo di Cultura « Ivan Trinko » è una chiara dimostrazione che anche gli sloveni del Friuli, seguendo le tradizioni della lotta di liberazione, si sono inseriti

nella lotta intrapresa dalle forze progressive italiane per una vita e un mondo migliore.

A Clodig i membri della delegazione slovena hanno a loro volta gradito al massimo il saluto loro recato dai rappresentanti dei Partiti democratici di Cividale e di Udine, dell'ANPI e degli enti culturali italiani di Cividale.

Vida Tomšič nel ringraziare tutti per i cordiali saluti ha spiegato il significato e l'importanza che ha assunto la visita della delegazione alla minoranza slovena della nostra regione. Ha poi detto che la visita assume tutte le particolari caratteristiche che sono proprie della minoranza e precisamente: rafforzamento del suo compito di ponte per rafforzare e consolidare i rapporti di amicizia fra i due Stati confinanti e per la collaborazione con le forze progressiste in Italia.

Tra gli omaggi offerti alla delegazione, dall'ANPI una copia in grande formato con la motivazione della medaglia d'oro al valor partigiano alla Città di Udine e al Friuli, e dalla redazione del « Matajur », a ciascun membro della delegazione, un volume rilegato contenente le copie del periodico uscite nel 1964 e nel 1965.

Predsednik slovenske vlade Smole sprejema v Ljubljani delegacijo Furlanije-Juljske Benečije (z desne na levo: predsednik Smole, dr. Alfredo Berzanti in generalni konzul SFR Jugoslavije v Trstu Janhuba)

Il Presidente del Governo sloveno Smole accoglie a Ljubljana la delegazione del Friuli-Venezia Giulia (da destra: il Presidente Smole, il dott. Berzanti e il Console generale della RSF di Jugoslavia a Trieste Janhuba)

LA VISITA DELLA GIUNTA REGIONALE IN SLOVENIA

Alla visita della delegazione slovena, dianzi descritta, ha fatto riscontro la visita di una delegazione della Giunta Regionale del Friuli-Venezia Giulia in Slovenia e che si è svolta in un'atmosfera di cordialità e di costruttivo atteggiamento nella collaborazione tra Slovenia e Friuli-Venezia Giulia.

Questa visita, o incontro, faceva seguito alla prima presa di contatto fra le autorità delle due regioni confinanti avvenuta a Udine e a Gorizia lo scorso marzo. Comprendevano la

veri di uno Stato moderno. In particolare, ha precisato che nei riguardi della nostra minoranza linguistica il Governo della Slovenia è molto cointeresato e moralmente obbligato.

Lo Stato non deve vedere nell'esistenza delle minoranze un peso che nel suo seno ostacola la risoluzione dei già esistenti problemi interni, ma deve invece trarre occasione e profitto per un generoso aiuto al fine di facilitare la vita della minoranza e in tal modo contribuire sensibilmente alla sana e umana politica di avvicinamento dei popoli.

La minoranza è già di per sé posta in condizioni di ineguaglianza per il fatto di essere minoranza; e soltanto per tale ragione ci si dovrebbe, anzi ci si deve preoccupare per renderle più agevole la sua situazione. E questo sarebbe anche il segno di un profondo democratico pensiero e di una moderna etica.

Dal giusto trattamento usato nei riguardi delle minoranze ne consegue il rafforzamento dei buoni rapporti tra gli Stati interessati; e questo trattamento fa parte degli sforzi intesi a consolidare e approfondire i rapporti democratici.

Alla minoranza etnica il Presidente Smole ha suggerito che bisogna of-

frire tutto ciò che per legge e diritto le appartiene come minoranza nazionale cui si deve riservare un trattamento di uguaglianza a prescindere dove essa minoranza vive; ed ha precisato: la soluzione positiva dei problemi che riguardano il trattamento delle minoranze e i loro diritti non deve costituire per le autorità del Paese dove queste minoranze vivono, un peso, ma una circostanza fortunata, perchè dalla soluzione giusta e umana di tutte le questioni circa il trattamento e i diritti delle minoranze può diventare veramente un ponte positivo per più profondi e amichevoli contatti tra i due Stati.

Così ha concluso il Presidente Smole: esistono reali possibilità per intensificare i rapporti economici e culturali, per una fattiva e vantaggiosa cooperazione tecnico-industriale e per una più stretta collaborazione economica in tutti i settori. Non ci dobbiamo dimenticare che puntare alla soluzione dei problemi delle minoranze — lingua, cultura, scuola, stampa, riconoscimento di enti — deve rappresentare per i nostri governi un programma concreto di lavoro. Dobbiamo lottare insieme contro la riaffiorante intolleranza nazionale che altro non è che la conseguenza di uno spiacevole passato.

Le dichiarazioni di Alfredo Berzanti

Il dr. Alfredo Berzanti, dopo essersi dichiarato lieto dell'invito e per le accoglienze ricevute e di essere felice di porgere i più cordiali saluti a nome dell'intera delegazione, ha riconosciuto che attraverso gli avvenuti contatti si è cominciato a risolvere problemi molto importanti.

« Noi ci troviamo qui — ha detto con forza il dr. Berzanti — animati da spirito amichevole e desideriamo che questa nostra visita dia risultati positivi e possa servire, oltreché ad approfondire e consolidare la nostra amicizia, anche a risolvere i problemi da voi indicati ». Più oltre, il Presidente del Governo regionale ha precisato:

« Conosciamo i problemi della popolazione che vive da noi e da voi, e si tratta di problemi delle minoranze. A questo proposito condividiamo in pieno il vostro punto di vista per quanto riguarda la questione, e siamo del parere che i diritti delle minoranze devono essere rispettati non solo a parole ma anche nei fatti. Quando parliamo di questo, parliamo di problemi complessi; e parte di questi problemi vanno risolti anche da noi per quanto è di nostra competenza, di competenza cioè del nostro Governo regionale. Siccome ci ispira la volontà di collaborare, desidero che i rapporti con le minoranze abbiano ad essere i più cordiali possibili e ci impegniamo di andare oltre quelle che sono le nostre competenze per trovare le più adeguate soluzioni nei vari settori. Posso assicurare che apprezziamo le possibilità che ci offrono questi incontri i quali innanzitutto permettono, sulla base dell'amicizia personale,

di trarre risultati positivi per la soluzione dei problemi in discussione anche presso le superiori istanze; e ciò rappresenta anche un contributo positivo ai fini del miglioramento dei rapporti nello spirito che ci deve circondare cioè per rafforzare la pace nel mondo ».

Il Presidente dell'Assemblea repubblicana Ivan Maček ha poi ricevuto la delegazione ospite nei locali della Assemblea. Al ricevimento erano presenti anche il vicepresidente dr. Marjan Brečelj, il presidente del Comitato Centrale della Lega socialista del popolo lavoratore Vida Tomšič e i Consoli italiani a Zagabria e Kapodistria.

Successivamente nel Palazzo del Governo, durante un pranzo in onore della delegazione del Friuli-Venezia Giulia, brindisi intonati alla rispettiva volontà collaborativa sono stati scambiati tra il Presidente del Governo sloveno Janko Smole e il Presidente della Giunta regionale dr. Alfredo Berzanti.

La delegazione del Friuli-Venezia Giulia durante la sua permanenza in Slovenia ha visitato a Ljubljana la Fiera « Alpe-Adria », l'Istituto di fisica nucleare « Jožef Stefan », il Museo della Liberazione e il Palazzo dello Sport; e altrove parecchi centri industriali e turistici tra cui quello minerario di Velenje e la stazione climatica di Bled ove il dr. Berzanti ha tenuto una conferenza stampa e rilasciato una dichiarazione che tra l'altro dice:

« Possiamo ritenere positivamente conclusa la fase della conoscenza reciproca, della individuazione dei problemi comuni, dell'avvio delle prime intese di massima. Il clima di fidu-

ciaosa comprensione instaurato fra i responsabili delle due regioni contermini, consente di approfondire, d'ora in poi, le prospettive ed i termini di collaborazione ed i rapporti specifici nei vari settori di comune interesse ».

Nel rinnovare il ringraziamento per l'ospitalità e la gentilezza, di cui serberemo grato ricordo, desidero confermare i nostri sentimenti di viva amicizia per il popolo sloveno e rivolgere a voi tutti il più cordiale saluto della delegazione del Friuli-Venezia Giulia ».

Buoni propositi

« Già altre volte abbiamo detto che il tempo passa non lentamente e che la causa ucraina giustifica e nel buon senso, a lungo andare, finisce sempre per avere il trionfo. »

Veramente di trionfo non si può ancora parlare; e già tacete però concludere che la politica di buon vicinato, da noi sempre auspicata tra Italia e Jugoslavia, comincia a dare i frutti positivi.

« Cambiando la visita fatta nel marzo scorso dalle autorità della Repubblica Socialista di Slovenia, una delegazione della regione autonoma Friuli-Venezia Giulia si è recata a Ljubljana, i colloqui, svoltisi in una atmosfera di cordialità e ispirati dal desiderio di reciproca comprensione, hanno dimostrato la validità del nostro punto di vista: le minoranze sono, devono essere, non motivo di contrasto politico tra due paesi confinanti, bensì punti di amicizia, mezzi che favoriscono la fratellanza dei popoli. »

Il discorso del presidente del Governo della Slovenia Janko Smole, le parole del presidente del Governo regionale Friuli-Venezia Giulia Alfredo Berzanti devono essere interpretate in questo senso; si tratta di un concetto pienamente valido, condiviso anche da Vida Tomšič che la settimana scorsa, con una delegazione della Lega socialista del popolo lavoratore della Slovenia, è stata ospite della nostra minoranza linguistica. Alfredo Berzanti si è impegnato a cercare, nei vari settori, le più adeguate soluzioni dei problemi che riguardano le nostre popolazioni; ha dichiarato di essere disposto addirittura ad andare al di là delle competenze proprie dell'autorità regionale. Prendiamo atto delle affermazioni e gliene siamo grati; vorremmo però aggiungere un nostro modesto commento: le comunità di parlata slovena della provincia di Udine rinasceranno la amicizia italo-jugoslava solo se saranno messe nelle condizioni di poter vivere, in modo dignitosamente umano, nei loro paesi.

C'è una tradizione più che millenaria da salvaguardare: occorre aver coraggio!

Iniziative economiche, iniziative culturali devono contrastare, possibilmente impedire l'esodo che minaccia di spopolare completamente i paesi abitati dalla popolazione di lingua slovena.

Un certo orgoglioso attaccamento alla terra dei padri, una possibilità di vivere in modo più decoroso potrebbero addirittura richiamare quelli che, in Svizzera o in Germania, in Francia o in Belgio, in Lussemburgo o altrove sentono la nostalgia dei loro paesi natali che hanno abbandonato a malincuore.

Z leve na desno: občinski svetovalec v Vidmu Azzo Rossi, občinski svetovalec v Cedadu prof. Gino Lizzero, vodja slovenske delegacije Vida Tomšič, slikar Luigi Bront iz Cedada, prof. Paolo Rieppi iz Cedada ter predsednik ANPI (italijanske partizanske organizacije) za žedadski okraj in občinski svetovalec prof. Jacolutti Nell'ordine (da sinistra): Azzo Rossi consigliere comunale di Udine, prof. Gino Lizzero consigliere comunale di Cividale, Vida Tomšič capo della delegazione slovena, il pittore Luigi Bront da Cividale, prof. Paolo Rieppi da Cividale e il prof. Jacolutti presidente dell'ANPI mandamentale di Cividale e consigliere comunale

Venezia Giulia per visitare la minoranza linguistica in Italia. Essa era composta dai più alti esponenti politici e precisamente da Vida Tomšič presidente del Comitato Centrale della Lega Socialista del popolo lavoratore della Slovenia, dr. Marjan Brečelj vicepresidente del parlamento della Slovenia, Mitja Ribičič deputato alla Assemblea Slovena, Majda Gaspari membro del Governo della Slovenia, Bojan Lubej deputato al parlamento federale, Riko Jerman Presidente della Camera Economica della Slovenia e Tone Florjančič Presidente del Comitato Centrale dell'Unione della Gioventù della Slovenia.

La delegazione si è subito impegnata a Trieste in proficui colloqui con i dirigenti dell'Unione Economico Culturale Slovena, quindi ha visitato le sedi delle organizzazioni economiche e culturali della minoranza slovena della città.

Gli illustri ospiti hanno dedicato quasi una intera giornata alla visita della Slavia Friulana la cui popolazione ha loro riservato accoglienze imponenti e festose e dalla cui viva voce hanno potuto rendersi esatto conto della situazione locale che lascia molto e molto a desiderare sotto ogni

delegazione il Presidente dr. Alfredo Berzanti e gli assessori Cocianni, Giust, Lesciutta, Masutto, Vicario e il Sindaco di Udine prof. Cadetto; delegazione ricevuta al confine dal vicepresidente del Governo della Repubblica Socialista di Slovenia Beno Zupančič e da altre autorità. L'incontro si è svolto in tre distinte sedi: residenza del Presidente del Governo della Slovenia, Palazzo dell'Assemblea e Palazzo del Governo.

A Ljubljana la delegazione del Friuli-Venezia Giulia ha subito preso contatto con il Presidente del Governo della Slovenia Janko Smole e con i suoi ministri. Lo Smole nell'esprimere il più cordiale benvenuto agli ospiti ha tra l'altro dichiarato che i diritti e la vita delle minoranze nei singoli Stati è una questione molto delicata e importante e si è compiuto che la Giunta Regionale l'abbia presa in considerazione. Ha precisato che la difesa delle comunità linguistiche e la assicurazione della tutela della loro lingua, cultura, costumi e della loro personalità e dell'eguaglianza in tutti i settori delle varie attività, a prescindere dalla loro entità numerica, dal loro grado di cultura e dalla loro coscienza nazionale, sono i primi do-